

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.	10.	Fylke:	Østfold.
Tilleggsspørsmålnr.		Herad:	Rakkestad.
Emne:	Lynging og mosing.	Bygdelag:	
Oppskr. av:	J.H.Olsen-Smedal.	Gard:	
(adresse):	Rakkestad.	G.nr.	Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

I. Lynging.A. Lyng blir sanket.

1. Nu for tiden er det svært lite lyngsanking her i bygda. Noe aarvist før har nok lyng aldri vært, - bare nådfør i uaar. Under den siste verdenskrigen og det daarlige foraar 1947/48 var det enkelte smaabrukerer som i vaarknipa maatte ty til lyngen. Noe lignende har nok forekommet i eldre tider ogsaa.
2. Da lyng bare unntagelsesvis blir brukt som før, foregaar sankingen alltid om vaaren, naar det viser seg at forbeholdningen ikke strekker til. Arbeidet kalles lynging, hvis det da i det hele tatt brukes noe særskilt navn. Lyng uttales løng eller løgn her i bygda.
3. Det vanlige er aa rive lyngen av med hendene eller skjære den av med kniv. Det er nok rimelig at det i eldre tider ble brukt ljaa og sigd ogsaa.
4. Arbeidet blir gjort av baade mannfolk og kvinnfolk. Før i tiden var det ofte kvinnfolkarteid.
5. Hvor ofte en kan slaa lyngen, er litt vanskelig aa si, da det saa sjelden blir gjort. Det er vel her som andre steder.
6. Lyngen blir gjerne fylt i sekker og kjørt eller haaret heim.
7. Heime blir den for det meste føret opp med det samme. Ellers blir den oppbevart i løa.
8. Lyng blir gitt til kuer og sauer-gjerne blandet med høy eller halmhakk. Ofte er det vel ikke noe igjen av disse forsортene, saa lyngen maa gis alene. Hvor mye dyra faar om gangen av et før som nyttes saa lite, er det visst ingen som har holdt

regning med.

9. Lyng blir ikke ansett for aa være noe godt for-omtrent som halm.

F. Lyng som beite.

1. I daarlige fóraar hender det nok ofte at smaa-brukerer som har anledning til det, tidlig om vaaren slipper krøttera sine ut i skogen for aa ete lyng. At en sopte snøen vekk for dem, har visst ikke forekommet.
2. Det er ku og sau som en lar beite slik.
3. Det er ikke vanlig fremgangsmaate, men skjer bare i daarlige foraar. Ja, det kan nok hende ellers ogsaa, hvis en har satt seg til med for mange dyr.
4. Som nevnt før, er lyng aldri blitt regnet for godt fór.

II. Mosing.

1. Det er ikke vanlig aa sanke mose hvert aar, men i daarlige aar er det helt til det siste brukt betydelige mengder mose. I de daarlige foraar i begynnelsen av dette aarhundre ble berga paa mange steder nesten skrappt rene.
2. Det blir sanket mose for hele vinteren og bare for vaarknipa. Det avheng^{er} av hvor stor beholdningen av høy og halm er.
3. En vil helst ha oppholdsvær til dette arbeid, men mosen bør helst være litt fuktig.
4. Arbeidet blir utført av baade menn og kvinner. Det er litt vanskelig å angi hvor lang tid mosesankinga tar. Den er som før nevnt, ikke årvis.
5. For å unngå småkvister, barnåler og lign. blir mosen gjerne revet opp med hendene. Men på steder hvor det er rikelig av den, blir den ofte rakt sammen med en rive-enten en rive med jerntinder eller en vanlig høvrive. Noe særskilt navn på et slikt redskap brukes ikke. Jernriven er en alminnelig hage- rive.
6. Det vanlige er å kjøre eller bære mosen heim med en gang. Når en skal bære den, fylles den gjerne i sekker.
7. Hvis en trenger større mengder av mose, legges den ofte sammen i hauger med et underlag av ris. Mosehaugene kan være så store at det er flere lass i hver haug, men de blir ikke alle like store. Mosen blir båret til haugen i sekker eller forkorger (forskryner, som de kalles her i bygda). Disse haugene blir sjelden laget med noen større omhu. Mosen ligger ganske løs. Å sette mosen i stakk brukes ikke.
8. Mosen blir gjerne kjørt heim før jul eller senere etter som en har bruk for den.

- 9. Felleskjøring blir ikke brukt.
- 10. Heime blir mosen oppbevart i en løe,men ofte også under åpen himmel utenfor fjøsdøra.
- 11. Mose blir mest gitt til ku .Den får den enten alene med litt mjøl på eller sammen med høy eller halmhakk.Hvis mosen er tørr,blir den fuktet med vann.Å blande mosen med hestemøkk har nok forekommet i eldre tider,men brukes ikke lenger.
- 12. Mose blir ansett som et middels godt fór,- omtrent som høy fra gammel eng.

Annen mose.

- 1. Katmose (islandsk lav) brukes ikke til grisefor her i bygda.Men under den siste verdenskrigen var det noen som brukte reinmose.Den ble kokt sammen med mjøl til graut,men etter hva en har hørt, satte ikke grisen noe pris på den retten.
- 2. Skjeggglav er visst aldri brukt som for her, iallfall er det lenge siden.